

Tisztelt OTKA Bizottság!

A pályázatban vállalt feladat teljesült, és a „The Psalms and Folk Songs of a Mystic Turkish Order” kötet a szerződés munkatervében foglaltaknak megfelelően megjelent. Az OTKA támogatás ténye, száma szerepel a könyvön, azonban az Akadémiai Kiadó elfelejtette rátenni az OTKA logót.

A mű adatai:

János Sipos and Éva Csáki, *The Psalms and Folk Songs of a Mystic Turkish Order*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2009, 665 o. + CD melléklet

A kötet szinopszisa

Török népek nemcsak Ázsiában élnek, hanem Európában is, nagyobb számban például Romániában és főleg Bulgáriában. Ez utóbbiak közül sokan a múlt században több hullámban Bulgáriából Törökország európai részére menekültek. A menekültek népi iszlámnak nevezhető „bektasi” vallása eltér a Törökországban többségi szunnita vallástól. Ezt a heterodox, szinkretista vallást gnosztikusként definiálhatjuk, mert környezetéből számos szokást és vallási elemet vett át, a neoplatonizmus mellett a zsidó és a keresztény vallásból, sőt a buddhizmusból és a manicheizmusból is merített. Ez volt a janicsár hadsereg hite is, és egyik szentjük a Magyarországon is ismert Gül Baba.

Az utóbbi évtizedben egyre több írás jelenik meg a bektasik vallásáról, de vallási énekeikről, zenei életükről eddig nem látott napvilágot jelentősebb tanulmány. 1998 óta gyűjtünk közöttük, sok szertartáson vettünk részt, és számos interjút készítettünk zenei, vallási és egyéb témákban. A felvett 1200 dallam jó alapot adott a vallási énekeiről és népdalairól szóló monográfia elkészítésére.

A kötet a törökség közötti korábbi magyar és kutatások ismertetésével kezdődik, majd áttekintjük a bektasikkal foglalkozó irodalmat.

Ezután, ahogy korábbi köteteinkben is, leírjuk kutatóútjainkat, ennek során az olvasó közelebb kerülhet a vizsgált néphez, és megismerkedik a könyv tudományosabb részeinek megértéséhez szükséges zenei és kulturális fogalmakkal.

Külön fejezet tárgyalja a miszticizmust, különösen annak török formáját a bektasi, alevi és mevlevi áramlatokat, és részletesen kitérünk a trákiai bektasi vallás és életfelfogás jellegzetességeire. Személyes kutatásunkra támaszkodva összevetjük a bektasi vallás elvi

kívánalmait és a mindennapi életben megnyilvánuló formáit. Külön kitérünk a közösség vezetőjének a „baba”-nak a közösségre és a zenei repertoárra gyakorolt hatására. Szintén külön fejezetet szentelünk a vallási ceremóniák, és ezen belül is a révülésre szolgáló *zikr* esemény részletesebb, a társadalomba ágyazott leírására.

A kötet első részét néhány bektasi vallási dallam szövegének alapos, részletekbe menő leírása és elemzése zárja, melyek során lehetőség nyílik a bektasi költők művészetével és a bektasi filozófia főbb pontjaival való megismerkedéssel.

A mű egyik fontos és alavetően újat tartalmazó része a zenei osztályozás. Miután különböző szempontok (skála, ambitus, szerkezet, ütemelőjelzés, szótagszám és szövegtartalom) szerint áttekintjük a dallamokat, adunk egy dallamvonal szerinti áttekintést, kiegészítve egy háromdimenziós térképpel, mely a dallamosztályok és dallamcsoportok sokoldalú kapcsolatát ábrázolja. Ezen kívül egy számítógépes program segítségével is bemutatjuk a dallamok egymáshoz való kapcsolatait.

A következő fejezet a bektasi dallamok más népekhez való viszonyát tárgyalja, itt a szomszédos bulgáriai, anatólia népzene kivül a magyar valamint a más török népekhez való kapcsolatokat vizsgáljuk. Összehasonlító népzenei szempontból a Balkán népzene feltárásának külön jelentősége, hogy ezzel összekötjük az ismertebb magyar és román zenei dialektusokat a keletebbre eső anatóliai török területtel.

A kötet jelentős részét teszik ki a dallampéldák, itt a gyűjtött 1200 dallamból mintegy 600-at közlünk közepes részletességű lejegyzésben. A legtipikusabb dallamok hangzó változatát az olvasó megtalálja a mellékelt CD-n.

A dallamok után a népdalok és vallási dallamok szövegei, valamint azok magyar és angol fordítása következik. A vallási dalok szerzői többnyire jelentősebb költők (pl. Junusz Emre), akiknek versei fordításban ilyen mennyiségben még nem jelentek meg. A szövegek mellé közöljük a vallási terminológiák értelmezését, a népköltészet képeinek megfejtését és egy komoly összehasonlító szöveg elemzést is. A speciális fogalmak megértését, és a versek tanulmányozását megkönnyítendő a fogalmakat megvilágító értelmező szótárt is készítettünk

Az indexekben az adatközlőkkel és a dallamokkal kapcsolatos részletes információk szerepelnek könnyen áttekinthető rendben, és a keresést lehetővé tevő általános indexet is közlünk.

A kötetet a hagyományoknak megfelelően egy CD zárja, melyben a legjellegzetesebb és a legszebb felvételeken keresztül tanulmányozhatjuk a bektasi közösség vallási és népi dallamait. A kötetben számos fénykép, ábra és térkép segíti a könnyebb megértést.

Könyvünk nem csak az összehasonlító népzene kutatók és ethnomuzikológusok számára hasznos, de az iszlám vallás áramlataival foglalkozók illetve a turkológusok és a nyelvészek is haszonnal forgathatják.

A várható terjedelem 600 oldal, angolul, B/5 formátum 600 dallammal (kb. 2400 dallamsor), CD-melléklettel, 300 példányban.

Tisztelettel,

Budapest, 2010.09.10.

(Dr. Sipos János)